

Subjekt x „duch“

Hegel (6962, Vorles. über die Philosophie der Geschichte, W. 12, S. 104) říká, že „duch je bytostně výsledkem své vlastní činnosti: jeho činnost je vyjití ven nad bezprostřednost, její negování a návrat do sebe“. („Der Geist ist wesentlich Resultat Steiner Tätigkeit: seine Tätigkeit ist Hinausgehen über die Unmittelbarkeit, das Negieren derselben und Rückkehr ins sich.“) Právě v opozici k tomuto pojetí „ducha“ je třeba zdůraznit, že „subjekt“ v našem pojetí je jen zčásti výsledkem své činnosti, protože musí každé své akci a aktivitě předcházet, neboť ta je *jeho* aktivitou. Subjekt nemůže vytvořit sám sebe, ale může se přetvářet svou činností (která ovšem musí být zaměřena jinam, na něco jiného – subjekt přetváří sám sebe svou činností resp. svou praxí jen tehdy, když je tato činnost, tato praxe zaměřena na cosi jiného než na sám subjekt). Ostatně Hegerovo pojetí je vlastně rozporné v sobě, ledaže by měl na mysli absolutního ducha, který ve stavu pouhého „an sich“ je roven nicotě – anebo je v jeho „an sich“ skryta „substance“. Bytostně tedy není „subjekt“ sám svůj ani svým vlastním produktem, nýbrž má svou nepředmětnou stránku, které nevládne, nýbrž kterou přijímá; a pak má svou předmětnou stránku, která může být vylepšována nebo zhoršována tím, co subjekt „dělá“, tedy jeho činností, jeho praxí (na úrovni člověka).

(Písek, 031005-1.)